

ABUZƏR XƏLƏFOVUN 80 YAŞI

İsmayil VƏLİYEV

*AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun
baş elmi işçisi, filologiya elmlər doktoru*

Dünyanın ən ulu kitablarının və müdriklərinin dediyinə görə, insanın taleyini, baxtını Tanrı verir. Bu mənada yubileyini böyük məhəbbətlə qeyd etdiyimiz Abuzər müəllimə də ulu Tanrımız uğurlu tale verir: sağlam vücud, gözəl qədd-qamət, dərin zəka, xoş xasiyyət və zəhmətsevərlik... İnsanda bu sonuncu-zəhmətsevərlik olmasa Tanrının verdiyi gözəlliklər kölgədə qalır. Abuzər müəllimin zəhmətsevərliyi o qədər yüksək olub ki, Tanrının verdikləri gözəllikləri bu gün hamımız onda aydın görürük. Zəhmətsevərliyi sayəsində Abuzər müəllim çox şey qazanıb: elm, bilik, geniş dünyagörüşü, gözəl ailə, sədaqətli dostlar və yoldaşlar. Bunların heç biri onun ömür payına hazır şəkildə gəlib çatmayıb, o, bunları öz gecəli-gündüzlü zəhməti, alın təri, yuxusuz gecələri, şirinli-acılı gündüzləri ilə əldə edib.

Abuzər müəllimin həyat yolu hər bir ziyalının qibtə edəcəyi, nümunə götürə biləcəyi həyat salnaməsidir.

Azərbaycanda elmə, biliyə həmişə böyük qiymət verilib, onların əsas mənbəyi olan kitab isə müqəddəs sayılıb. “Kitab” sözü bizim dilimizdə müqəddəs səslənir. Kitab dedikdə, ilk növbədə, müqəddəs kitabımız “Quran” və digər səma kitabları yada düşür. Qobustan daş kitabələri, Misir ehramlarının divar yazıları meydana gələndə də insanlar yazının göydən gəldiyinə inanırlar. Bəlkə ona görə də “alın yazısı” ifadəsi yaranıb və insan taleyinə “baxt yazısı”, “Tanrı yazısı” deyiblər. Qədim Misir cəmiyyətində yazı ilə məşğul olan, daş kitabları divar yazılarını oxuyan adamlar müqəddəs elan olunurdular və onlara fironun adından çıxış etmək səlahiyyəti və xüsusi imtiyazlar verilirdi. Belə adamlara “Allah adamı” kimi baxılırdı və deyilənə görə, onlar ən uzunömürlü adamlar olurdular. Çünki onlar Tanrı işi görürdülər, Allahın verdiyi kitabların qoruyucusu, ifadəçisi idilər.

Belə xoşbəxt tale Abuzər müəllimə də nəsib olub. Çünki o, öz ömrünü müqəddəs bir işə – kitaba, kitabxanaşünaslığa həsr edib və bu sahədə millətinə sədaqətlə xidmət etmiş Həsənbəy Zərdabi, Nəriman Nərimanov, Salman Mümtaz kimi insanların yolunu davam və inkişaf etdirərək aylarla, illərlə gecəli-gündüzlü apardığı axtarışlar nəticəsində çoxları tərəfindən barmaqarası baxılan bir sahənin – Azərbaycan kitabxanaşünaslığı və bibliografiyasının elmini müasir inkişaf səviyyəsinə yüksəltmişdir. Abuzər müəllimin “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (1920-1932-ci illər)” adlı namizədlik, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)” adlı doktorluq

dissertasiyaları bu sahədə aparılan ən fundamental tədqiqat işlərinin nəticəsi kimi dəyərləndirilir.

Yüksək məziyyətlərə malik bir tədqiqatçı alim kimi A.Xələfovun ən qiymətli keyfiyyətlərindən biri də budur ki, o, əldə etdiyi elmi nailiyyətlərlə heç vaxt kifayətlənməmiş, elmi axtarışlarını ardıcıl olaraq davam etdirmiş, həm də bunu daha geniş diapazonda həyata keçirmişdir. Onun “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (1870-1920)”, “Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən”, “Kitabxanaşünaslığa giriş” və s. kimi fundamental əsərləri bu sahədəki elmi tədqiqatlara bir ənənəvilik gətirib ki, bu yol gələcəkdə də ardıcıl olaraq davam etdirilməlidir.

Abuzər müəllim daim axtarışda olan və öz yorulmaz əməyi, elmi inadkarlığı ilə istəyinə nail olan alimdir. Çünki o, elmdə olduğu kimi təşkilatçılıq işində də qətiyyətlidir, dönməzdir. A.Xələfov tədqiqatçı alim kimi araşdırdığı mənbələrə sadəcə istinad etmir, onlara həm tarixilik, həm də müasirlik baxımından qiymət verir, onların həm müsbət, həm də çatışmayan tərəflərini göstərir.

Məlumdur ki, XX əsrin 20-90-cı illəri tarix etibarilə bizə yaxın olsa da, ideya-siyasi, tarixi inkişaf baxımından ziddiyyətli bir dövrdür. Həm də ideoloji silah olan kitabdən müxtəlif cəbhələr öz mövqeləri baxımından istifadə etmişdir. Xüsusilə, dövrün siyasi konyukturası bu silahın üzərinə öz sərt möhrünü həmişə vurmuşdur. Abuzər müəllim isə daim düzlüyün, həqiqətin mövqeyində dayanmış, onu müdafiə etmişdir. Odur ki, onun bu dövrə dair tədqiqatları ölkəmizin indiki müstəqilliyi dövründə də öz elmi dəyərini qoruyub saxlayır.

Abuzər Xələfov babalarımızdan bizə miras qalan o taylı-bu taylı mədəni irsimizə hörmətlə yanaşmış, onları obyektiv qiymətləndirə bilmişdir. Onun üçün aşılmaz elmi maneə olmamışdır. Təsədüfi deyil ki, Abuzər müəllim qədim və orta əsrlərdə Azərbaycanda kitabxanaların yaranması və inkişafı tarixinin öyrənilməsi kimi çətin bir işə başlamış və onu uğurla başa çatdırmışdır. Biz bu gün məhz görkəmli alimin tədqiqatları nəticəsində qədim və orta əsrlərdə Azərbaycanda kitabxana fondlarının təşkili formaları, zənginləşməsi, qorunub saxlanması üsulları ilə tanış ola bilirik. Qafqaz Albaniyasında, Şirvanşahlarda, Gəncə saraylarında, Təbrizdə, Həmədanda, Bərdədə və Azərbaycanın digər qədim bölgələrində kitabxanaların yaranması və fəaliyyəti barədə alimin araşdırmaları öz elmi dəyərinə görə əvəzsizdir. Marağa rəsədxanasının yaradıcısı, böyük astronom, riyaziyyatçı, ədəbiyyatşünas, pedaqoq Nəsirəddin Tusinin (1201-1274), orta əsrlərdə Rəbi-Rəşidi şəhərində nadir kitab fondu yaratmış Rəşidəddin Fəzlullah (1248-1318) və s. kimi şəxsiyyətlərin kitabxanaçılıq fəaliyyətləri məhz A.Xələfovun tədqiqatları nəticəsində geniş oxucu kütlələrinə çatdırılmışdır.

Biz Abuzər müəllimi həm də gözəl təşkilatçı kimi tanıyırdıq. Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin yaranması və fəaliyyəti Abuzər müəllimin adı ilə bağlıdır. O, ömrünün 60 ilindən çoxunu bu peşə ilə, 50 ilə qədərini isə rəhbərlik etdiyi Kitabxanaşünaslıq kafedrası ilə bağlamışdır. İstər professor-müəllim heyəti, istərsə də tələbələr həmişə onun simasında gözəl tədqiqatçı alimlə yanaşı, tələbkər və obyektiv təşkilatçı, çətin anlarda kömək etməyi, dayaq durmağı bacaran bir insanı görmüşlər. Bu yüksək keyfiyyətlər onu yalnız Bakı Dövlət Universitetinin deyil, həm də respublikamızın nüfuzlu ağısaqqallarından birinə çevirmişdir. Həlli çətin hesab olunan bir çox mübahisəli problemlər məhz Abuzər müəllimin işə qarışması, xeyir-duası ilə həll olunmuşdur.

Abuzər müəllimin yaradıcı fəaliyyətinin böyük bir hissəsi Azərbaycan Milli Ensiklopediyası ilə bağlıdır. Azərbaycan Ensiklopediyası fəaliyyətə başladığı ilk günlərdən etibarən o, bu elmi müəssisə ilə sıx əlaqə saxlamış, Respublikamızın 10 cildlik “ana kitabı”nın işıq üzü görməsinə böyük əmək sərf etmişdir. Abuzər müəllim həmin ensiklopediyanın bir neçə cildinin elmi məsləhətçisi olmuş, orada dərc olunan neçə-neçə sanballı məqalə onun qələmindən çıxmışdır.

Mən görkəmli kitabxanaşünas alimimizi anadan olmasının 80, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyətinin 60 illiyi münasibətilə təbrik edir, ona can sağlığı uzun, sağlam ömür, yaradıcı fəaliyyət arzulayıram.